

Korespondencja pomiędzy J. Siemiradzkim i S.S. Buckmanem

Wojciech Brochwicz-Lewiński¹, Guillermo Melendez², Radosław Tarkowski³

W. Brochwicz-Lewiński

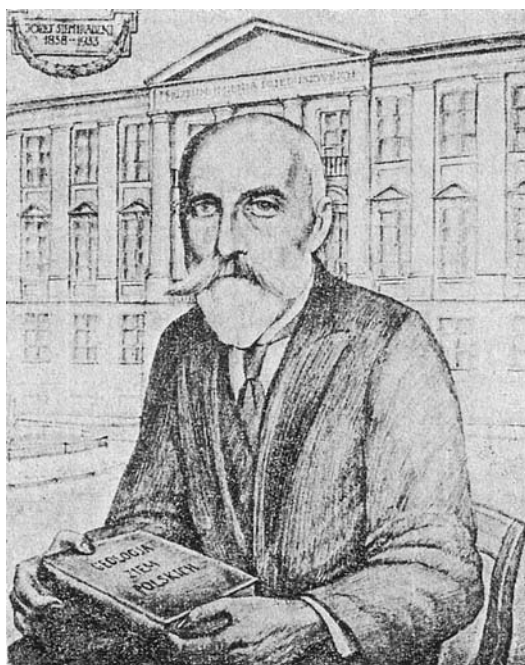

G. Melendez

R. Tarkowski

W trakcie badań porównawczych nad materiałem z kolekcji Sydneya Savory'ego Buckmana w bibliotece jego imienia w Natural History Museum w Londynie jeden z autorów (G.M.) natknął się na pakiet podówczas jeszcze nieskatologowanych listów Józefa Siemiradzkiego (ryc. 1), czołowego polskiego geologa i przyrodnika (por. Sarjeant, 1978–1980, Wójcik, 2000). Listy znajdowały się w egzemplarzu pracy J. Siemiradzkiego z 1899 r. z odrębną dedykacją autora (por. ryc. 2). Pochodzą one z lat 1906, 1910 i 1912, a ich adresatem był właśnie S.S. Buckman, znany brytyjski geolog i paleontolog, uważany za poprzednika i mistrza L.F. Spatha, a także i J.W. Arkella, odznaczony Medalem Lyella Londyńskiego Towarzystwa Geologicznego i uhonorowany członkostwem w Towarzystwie Kró-

Ryc. 1. Portret J. Siemiradzkiego (Małkowski, 1971)

lewskim — *Royal Society* (zob. Davis, 1930; por. także Callomon, 1995). Listy te są wielostronicowe (4 do 5 stron) i najwyraźniej stanowią fragmenty wieloletniej, ożywionej korespondencji dotyczącej wspólnego tematu zainteresowań, to jest taksonomii i linii ewolucyjnych amonitów jurajskich z kolekcji i publikacji europejskich, jak również innych materiałów i wieku, już podówczas budzących szczególną uwagę, profili z Azji (profile ze Spiti w Indiach i obecnym Nepalu) i innych części świata.

Choć listy są adresowane do *Szanownego Pana i drogiego kolegi*, na tożsamość adresata jasno wskazuje treść pierwszego z nich, z 17 stycznia 1906 r. Józef Siemiradzki pisze że: *Z jutrzejszym listem wyślę Panu moją monografię perysfinktów* (dotarła z odrębną dedykacją — por. ryc. 2) oraz, co przesądza sprawę: *Z waszej pracy o amonitach oolitu dolnego ja znam niestety tylko części, które pan był uprzejmy mi przesać, to jest części VII, VIII, IX i XII — pozostałych mi brakuje i będę panu wdzięczny, jeżeli będzie pan mógł mi skompletować te prace, na ile to będzie możliwe*. Siemiradzkiemu chodziło tu o monografię, jaką S.S. Buckman publikował w częściach na łamach *Monografii Towarzystwa Paleontologicznego* i której ostatnia część (XIV) ukazała się drukiem rok później (S.S. Buckman, 1887–1907). Takie prośby znamy dobrze i sami się z nimi zwracaliśmy do autorów.

Mimo że listy te stanowią jedynie drobny fragment korespondencji, to wnoszą wiele do naszej wiedzy o pozycji Józefa Siemiradzkiego w świecie naukowym przed I wojną światową, a zwłaszcza do jego metod pracy badawczej, i uzupełniają jego charakterystykę przedstawioną ostatnio przez Z. Wójcika (2000). Już ten ograniczony materiał pokazuje szerokość kontaktów ich autora: od V. Uhliga i innych czołowych badaczy tej epoki po kuratorów muzeów i bibliotek, włącznie z Muzeum Brytyjskim, a także po księży kolekcjonerów z parafii na prowincji Francji. Pokazuje to, jak konsekwentnie J. Siemiradzki realizował swą wizję zarysowaną w jego pracy z 1891 r. W tym ujęciu fauna basenu polskiego jest *pod względem teoretycznym... niezmiernie ważną, bo dokładne jej opracowanie pozwoli rozstrzygnąć długoletni spór, jaki toczy się między geologami wiedeńskimi, szkoły Neumayra a uczonymi rosyjskimi. Ci ostatni, rozporządzając bogatym materiałem pochodzącym z Rosji i środkowej Azji, lekceważą wyniki prac uczonych europejskich. Szkoła zaś wiedeńska, nie mogąc korzystać z prac rosyjskich... a opierając się na szczupłym stosunkowo materiale zebranym w zachodniej Europie, snuje daleko nieraz sięgające wnioski*. I dodaje: *Znając język rosyjski mam tem samem ułatwioną pracę, bo mogę korzystać z całej literatury*. Do tego należy dodać umiejętność docierania do kolekcji, włącznie ze zbiorami, jakie do tego czasu były niedostępne dla geologów, poczynając od zbiorów Muzeum Dzieduszyckich we Lwowie (por. Siemiradzki, 1891 — str. 2). W rezultacie można zaryzykować stwierdzenie, że Józef Siemiradzki stał się także swego rodzaju łącznikiem pomiędzy szkołą wiedeńską i najprawdopodobniej ośrodkiem monachijskim oraz S.S. Buckmanem i chyba geologami francuskimi.

Informacje zawarte w listach potwierdzają wyjątkową skromność autora — dotyczy to zwłaszcza fragmentu listu

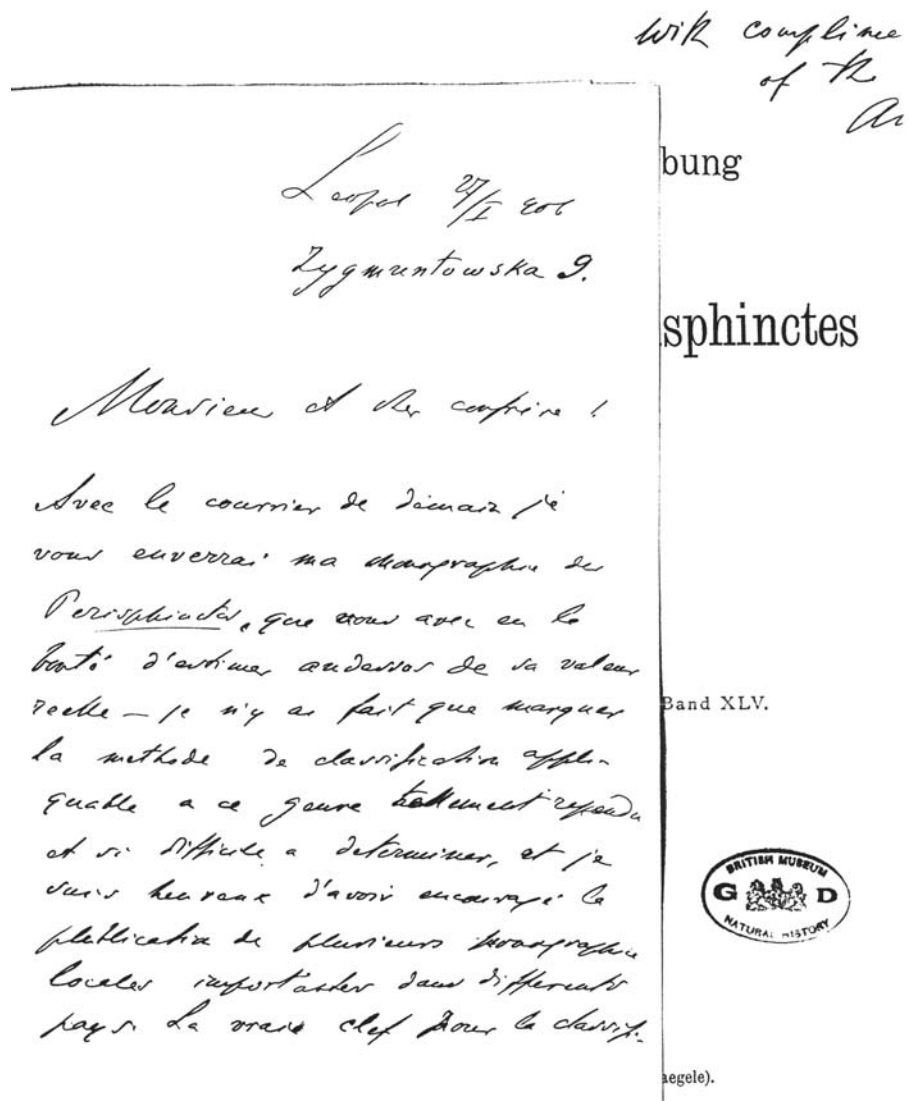
¹WBL Consulting, ul. Melsztyńska 4/10 m. 38, 02-537 Warszawa; wbl.consulting@neostrada.pl

²Departamento de Geologia (Paleontologia), Universidad Zaragoza, E-50009 Zaragoza, Hiszpania, gmelende@unizar.es

³Instytut Geografii, Akademia Pedagogiczna w Krakowie, ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków; tarkowski@min-pan.krakow.pl

→

Ryc. 2. Pierwsza strona listu J. Siemiradzkiego z 27.01.1906 r., w tle strona tytułowa monografii z 1898 r. z odrębną dedykacją autora oraz pieczęcią *British Museum*

z 27 stycznia 1906 r., w którym J. Siemiradzki zaprzecza, aby to on utworzył rodzaj *Garantiana*, szeroko już cytowany w przez Zittla i innych: *Czy nie jest to Pompeckij z Monachium, który jest autorem tej nazwy rodzajowej — tym bardziej że to on jest tym, który kierował późniejszą edycją dzieła Zittla?*

Z uwag zawartych w listach można wnioskować, że J. Siemiradzki poważnie myślał o wydaniu suplementu do swej monografii z 1899 r. Po części mógł tu mieć znaczenie doping ze strony S.S. Buckmana, który jest uważany za najbardziej płodnego autora w brytyjskiej literaturze paleontologicznej tamtych czasów, a po części obfitość zebranego już materiału, włącznie z odlewami gipsowymi okazów z klasycznych kolekcji, jak i przemyślenia i reinterpretacje. Potwierdza to list z sierpnia 1910 r., w którym J. Siemiradzki dziękuje S.S. Buckmanowi za: *uwagi na temat perysfinków angielskich*, które wprowadził do swojego katalogu.

Plany te musiała przekreślić I wojna światowa, niemniej warto wystosować apel do archiwistów w Polsce i na Ukrainie, czy nie zachował się manuskrypt lub przynajmniej szkice do tego suplementu. Możemy bowiem śmiało uznać J. Siemiradzkiego za jednego z ojców nowoczesnej paleobiogeografii i ewolucji fauny amonitowej jury środkowej i górnej, a wiele jego wniosków może dalej być zadziwiająco aktualnych bądź co najmniej stymulujących dla dzisiejszych badaczy.

Autorzy składają serdeczne podziękowania prof. Z. Wójcikowi za wnikliwe przejście tekstu i sugestie dotyczące dalszych studiów nad tym tematem oraz Urszuli Harze za poprawki i propozycje uzupełnień.

Literatura

- BUCKMAN S.S. 1887–1907 — A monograph of the 'Interior Oolite Series', Monographs of Palaeont. Society, London, Paris, I–XIV.
 CALLOMON J.H. 1995 — Time from fossils: S.S. Buckman and Jurassic high-resolution geochronology. *Geol. Soc. London, Memoirs*, 16: 127–150.
 DAVIS A.M. 1930 — The geological life and work of Sydney Savory Buckman. Presidential Address. *Proc. Geol. Ass.*, 41: 221–240.
 MAŁKOWSKI J. 1971 — Polscy badacze Ziemi w przeszłości. *Pr. Muz. Ziemi*, 18, cz. II: 75–118.
 SARJEANT W.A.S. 1978–1980 — Geologists and the History of Geology. An International Bibliography from the Origins to 1978. Krieger Publishing Company Inc., Melbourne, I–V.
 SIEMIRADZKI J. 1891 — Fauna kopalna warstw oksfordzkich i kimerydzkich w okręgu krakowskim i przyległych częściach Królestwa Polskiego. *Pam. Wydz. Mat.-Przyr. Akad. Um.*, 18: 1–91.
 SIEMIRADZKI J. 1899 — Monographische Beschreibung der Ammonitengattung *Perisphinctes*. *Palaeontographica*, 45: 69–352.
 WÓJCIK Z. 2000 — Józef Siemiradzki: przyrodnik i humanista, badacz Ameryki Południowej. *Seria Polacy w dziejach świata*, t. 1. Wspólnota Polska, Wrocław–Warszawa.

Praca wpłynęła do redakcji 10.12.2007 r.
 Po recenzji akceptowano do druku 19.12.2007 r.